

УДК: 39:911.3

DOI: <https://doi.org/10.35774/gsip2024.01.052>

Юліана ШИНКАРИК

молодша наукова співробітниця

Науково-дослідного інституту українознавства

Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка.

ORCID: 0000-0002-1629-5910

МОВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ США В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ПІДТРИМЦІ УКРАЇНЦІВ У ПЕРІОД РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ (2014-2024 рр.)

Анотація. У статті висвітлено процеси розвитку українознавчих студій на території США українською діаспорою у період 2014-2024 рр. Увагу сфокусовано на функціонуванні українських шкіл, організацію мовних курсів із вивчення української мови онлайн, підтримку наукових осередків та проектів на українську тематику а також встановлення зв'язків із українськими інституціями. У дослідженні, посилаючись на численні публікації, доведено роль популяризації української мови у протидії російській інформаційній та культурній агресії. Звернено увагу на роль діаспори у ліквідації російських та радянських колоніальних назв, псевдо-наукових теорій тощо. Проаналізовано рефлексії українських науковців щодо питання правопису та мовної політики України загалом. Підкреслено роль та здобутки українських вчених США у галузі філології та історії. Здійснена наукова розвідка підкреслює, що у світовому демократичному суспільстві є запит на українську мову, українську культуру, а це є об'єднуючим фактором національних сил і потребує розвитку та зміцнення в умовах російської війни проти України.

Ключові слова: українська діаспора, мовна політика, інформаційна підтримка, ТУМ, російська війна проти України.

Iuliana SHYNKARYK,
*Junior Research Fellow, Research Institute
of Ukrainian Studies Taras Shevchenko
National University of Kyiv.
ORCID: 0000-0002-1629-5910*

THE LANGUAGE POLICY OF THE UKRAINIAN DIASPORA IN THE USA IN THE INFORMATION SUPPORT OF UKRAINIANS DURING THE PERIOD OF RUSSIAN AGGRESSION (2014-2024)

Abstract. The article highlights the processes of development of Ukrainian studies in the USA by the Ukrainian diaspora during 2014-2024. Attention is focused on functioning of Ukrainian schools, organization of language courses for studying Ukrainian language online, supporting of scientific centers and projects on Ukrainian themes, as well as establishing connections with Ukrainian institutions. The study, referring to numerous publications, proved the role of popularization the Ukrainian language in countering russian informational and cultural aggression. Attention is drawn to the role of the diaspora in the elimination of russian and Soviet colonial names, pseudo-scientific theories, etc. The reflections of Ukrainian scientists on the issue of orthography and the language policy of Ukraine in general have been analyzed. The role and achievements of Ukrainian scientists in the USA in the field of philology and history are emphasized. The conducted scientific research emphasizes that there is a demand for the Ukrainian language and culture in the world democratic society, and this is a unifying factor of national forces and needs to be developed and strengthened in the conditions of russian war against Ukraine.

Keywords: Ukrainian diaspora, language policy, information support, TUM, russian war against Ukraine.

Постановка проблеми. Дослідження ролі української діаспори США в контексті протидії російській агресії є надзвичайно актуальним завданням для сучасної історичної науки. Можемо впевнено констатувати, що роль діаспори є особливо важливою сьогодні, оскільки вона стала вагомим чинником як утвердження незалежності України, так і її захисту в умовах війни. Події, пов'язані із Революцією Гідності, анексією Криму, початком війни на сході України мали інформаційне підґрунтя та інформаційну підтримку в усіх країнах. У 2014 р. в Європі розпочалася найбільша за своїми масштабами з часів Другої світової війни російсько-українська війна. Окрім воєнного аспекту, ця війна має характер гібридної, адже є набагато ширшою та включає у себе економічну, інформаційну, культурну війну. З агресивних уст росії постійно лунали перекручені наративи щодо української історії та української

мови. В такій загрозливій ситуації розвиток та підтримка української історії та мови є необхідною умовою потрактування об'єктивної ситуації, як в Україні, так і за її межами. «Мова – це зброя», саме такий лейтмотив став гаслом цього процесу. Проблема, яка склалася у світовому просторі після розпаду СРСР, пов'язана з концептуальними помилками в українській мові, з суржилом та російськими кальками. Складно повірити, проте до 2018 р. в офіційній англійській транслітерації вживалась назва української столиці, базована на російській назві «Kiev», що є радянським колоніальним пережитком. Це спонукало українське МЗС та українські громади діаспори до руху «KyivNotKiev», що врешті дало результат зміни у міжнародному інформаційному просторі транслітерації на українську «Kyiv». Беззаперечно вагому роль у представленні України у світовій спільноті відіграє діаспора. У США, що є найбільшим партнером України, проживає понад мільйона українців, які проводять масштабну освітню та наукову діяльність через інституційні осередки, періодичні видання. Прикметно, що з часу російської агресії, українська діаспора у США спричинила появу нових організацій, зокрема Razom for Ukraine, Nova Ukraine, Американсько-український фонд. Інформаційна підтримка, популяризація українознавчих студій, економічна та гуманітарна допомога, культурна співпраця, далеко не повний перелік завдань, поставлених діаспорою. З огляду на вище зазначене, актуальним є проаналізувати українознавчі студії, які підтримує українська діаспора у США, формуючи інформаційний захист українців.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Інтерес до української діаспори зріс із прийняттям Україною своєї незалежності. Питання діаспорознавства стали предметом наукових студій як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. У студіях С. Лазебника, Л. Лещенко, Ю. Макара акцентується увага на основних ознаках діаспори як явища. Праці Ю. Римаренка, В. Трощинського, О. Швачки, М. Варварцева, А. Атаманенко, В. Євтуха, М. Палієнко, І. Матяш визначають діаспору як невід'ємну частину українства, її тісний взаємозв'язок з історичною Батьківщиною. Освітня та наукова праця стала предметом наукових досліджень таких учених: Т. Геврик, І. Коровицький, Г. Миронюк, О. Гриценко, О. Ковальчук, Л. Масенко, О. Романів; етнічні аспекти розглянуто у працях С. Віднянського, В. Васильчука, В. Євтуха, І. Тюрменко. Характерною тенденцією сучасної історичної науки є звернення українських дослідників до комплексного вивчення українських архівів США і Канади, українських архівних колекцій в Європі (праці І. Матяш, М. Палієнко та інші). Т. Грачевська, для прикладу, розглянула всебічну допомогу української діаспори країн Європи, США, Канади в часи повномасштабної війни. Окреме дослідження ролі популяризації української мови у протидії російській інформаційній та культурній агресії в період 2014-2024 рр. не проводилося.

Звернемо увагу, що джерельною базою для дослідження стали документи Центрального державного архіву громадських організацій та Центрального державного архіву вищих органів виконавчої влади. Лівову частку

джерельної інформації знаходимо у результатах діяльності української діаспори, які знайшли своє відображення в багатьох часописах, зокрема в журналі «Свобода» та «Час і події». Саме на їхніх сторінках присутні численні публікацій, які висвітлюють, як різноманітні мовні заходи, так і їх значення.

Значний масив публікацій з тематики діяльності Товариства української молоді (ТУМ) проаналізувала його очільниця Віра Боднарук. У своїх публікаціях керівницка не лише висвітлює процеси діяльності ТУМу, але й описує про стипендіатів товариства.

Державницьке значення мови стало об'єктом студій В. Гонського; Ю. Гнаткевича; Н. Бурмаки; Н. Балюк; Г. Лук'янчук; Є. Чолій. Над питанням важливості та розвитку української мови рефлексують у своїх публікаціях В. Швець, П. Часто, С. Дацюк, Л. Іваськів. Актуальність та значення розвитку мовної політики в діаспорі підіймає А. Лозинський. Л. Хмельковський присвятив свої публікації постатям видатних провідників та дослідників української мови та історії, серед яких С. Караванський. Отож, архівні матеріали, матеріали періодики української діаспори, звіти діяльності діаспорний інституцій стали основою нашого дослідження.

Мета статті полягає у тому, щоб здійснити комплексну характеристику ролі мовної політики української діаспори в США як вагомого чинника інформаційної підтримки українців у період російської агресії упродовж 2014-2024 рр.

Мовна політика та освіта в діаспорі сприяє збереженню української мови та є вагомою складовою інформаційної підтримки для українців материкової України. Українці у діаспорі сприяють інформаційно-комунікаційному лобюванню українського інтересу на усіх рівнях. Організація українських шкіл, мовних курсів та культурних заходів стимулює інтерес до мови та сприяє її збереженню серед молодого покоління. Наприклад, Товариство української мови (ТУМ) ім. Т. Шевченка у США від 1990 р. систематично допомагає просвітянам України, надсилаючи різні книги, надруковані у діаспорі, кошти на українськомовне видавництво в нашій державі, на стипендії для талановитої молоді, яка студіює україністику в різних українських університетах. Зокрема, у 2014 р. Національний університет «Острозька академія» отримав 12 пакунків української літератури у кількості 665 одиниць (праці з всесвітньої та української історії, мемуаристики, літератури, світового та українського мистецтва), 52 альбоми – колекцію поштових марок.

ТУМ від 1996 р. висилає книжки з різної тематики «Просвіті» у Рівному. У жовтні 2015 року з ініціативи просвітянина Михайла Бореяка та голови міського об'єднання «Просвіті» Катерини Сичик відбулася презентація надісланої літератури. Тоді ж розпочалися курси з вивчення української мови для дітей переселенців зі сходу України та Криму [Боднарук В. ТУМ, 2016, С. 7].

Від 2000 р. ТУМ реалізує проєкт надання стипендій українським студентам, зокрема, через Міжнародний благодійний фонд «Смолоסקип». До 2016 р. їх було надано 98 студентам із 15 областей України. У 2018 р. ректор Національного

університету «Острозька академія» повідомив про те, що стипендії ТУМ було надано десятиєм студентам університету, які навчаються на факультетах мови і літератури, економіки, психології, міжнародних відносин та права, у 2022 р. стипендії теж отримали студенти та директор Музею історії [Боднарук В. Визначені, 2015, С. 7]. Таке отримання гранту є великою мотивацією для молодих науковців.

У свою чергу, голові «Просвіти» у Дніпрі у 2020 р. М. Кульчинському вручено відзнаку ім. Івана Багряного, засновану Фондацією ім. І. Багряного та щомісячником «Бористен». Таку ж відзнаку отримав В. Семистяга, голова «Просвіти» Луганська, за мужність та героїзм, виявлений під час окупації російськими загарбниками Донбасу. І з початком війни ТУМ продовжує допомагати «Просвітам» в Україні, спрямовуючи фінансову допомогу на видавничу діяльність та гуманітарну допомогу [Боднарук В. Допомога, 2022, С. 10].

ТУМ, зокрема його голова, Віра Боднарук, активно долучається до Літературних вечорів, що їх успішно проводить українська громада південно-західної Флориди з осередком у Норт-Порті, яка є постійним жертводавцем Товариства української мови [Боднарук В. Літературні, 2020, С. 7].

Вже згадана Фондація ім. І. Багряного ще у 2015 р. допомогла видати 6,000 примірників невеликої книги під назвою «Мововбивство і не тільки...» Ігоря Грималюка з Тернополя, а розповсюдженням її займалася саме «Просвіта». Ця книга, факти якої базуються на наукових дослідженнях мовознавців, істориків та матеріалів Інтернету і преси, розрахована насамперед на зрусифікованих українців, які не знають реальних причин втрати ними рідної мови, та українців, які розмовляють суржиком [Коновал, 2015, С. 6].

За даними руху «Простір свободи», у 2019 р. українська мова зміцнила позиції в освіті та книговидаванні. Частка школярів, які здобувають освіту українською мовою, за рік зросла з 91 % до 92%, а першокласників – з 95 % до 96 %. Частка газет, що видаються українською мовою, становить 33 % від сумарного тиражу. Водночас кількість українськомовних книг зростає як в абсолютному, так і у відносному вимірах і становить 85 % від сукупного накладу [Аналітичний огляд, 2019, с. 10].

У 2021 р. Світова федерація українських жіночих організацій (СФУЖО) заснувала стипендію для вивчення української мови імені своєї голови, відомої діячки української діаспори Анни Кісіль. Завдяки отриманій стипендії п'ять українок із діаспори отримали можливість приєднатися до курсів української мови в Міжнародних школах україністики «Крок до України», що були створені Міжнародним інститутом освіти, культури та зв'язків з діаспорою (МІОК) Національного університету «Львівська політехніка». Згідно із повідомленням організації, Анна Кісіль протягом свого життя постійно підтримувала освітні проєкти у діаспори та в Україні. Зокрема, вона стала меценатом видання першого підручника з української мови як іноземної під назвою «КРОК-2», створеного за міжнародними стандартами у Міжнародному інституті освіти,

культури та зв'язків з діаспорою, а також сприяла розвитку освітнього порталу «Крок до України» МІОК [СФУЖО]. Уже 3 роки поспіль СФУЖО оголошує прийом заяв на отримання цього гранту.

В США українці, які проживають у місцевостях без значної української спільноти, але мають бажання забезпечити своїм дітям вивчення української мови, організують власні онлайн курси та школи. Голос Америки повідомляє: «Українські родини, що живуть у США, погоджуються, що підтримувати в еміграції українську мову, культуру та традиції серед дітей дуже непросто, особливо, якщо поруч немає великої української громади. Однак, таку можливість відкриває онлайн-формат навчання, тож батьки почали започатковувати власні школи й заняття» [Як українці..]. Одна з таких онлайн шкіл, де дітей за кордоном вчать учителі з України, – Bright Kids Ukrainian Online School, що її заснувала львів'янка Надія Журба ще у 2021 р. в місті Остін (Техас). За три місяці існування цієї школи розробили 10 курсів та залучили 14 вчителів, а кількість учнів зросла до 70-80 осіб. Школа надає групові та індивідуальні уроки для дітей від молодшого шкільного до підліткового віку, пропонує курси з української мови й культури, програмування, малювання і музики.

Юлія Поррас, яка разом із своєю родиною проживає у Вірджинії, започаткувала проєкт «Наша мова», організуючи онлайн заняття для дошкільнят у невеликих групах. Планується розширення курсів та вікових груп.

Великою перевагою є фінансова доступність для американських родин, оскільки викладачі з України надають заняття в цих онлайн школах за вартістю від 8 до 12 дол. Якщо порівняти: одне заняття з музики в американській школі коштує в середньому від 20-30 дол. Засновниці українськомовних онлайн шкіл вважають, що це вигідно для обох сторін – як для вчителів в Україні, так і для дітей. Батьки визнають, що, незважаючи на недоліки онлайн занять, це часто єдиний спосіб стимулювати бажання дітей оволодіти українською мовою.

Українська діаспора США дуже уважно стежить за подіями на історичній батьківщині, особливо – за відродженням української національної культури, утвердження рідної мови, утримує в полі зору діяльність Міжнародного благодійного фонду «Ліга українських меценатів» та його найголовнішого проєкту – Міжнародного конкурсу з української мови ім. П. Яцика, у якому від 2000 р. взяли участь десятки мільйонів українців не лише в Україні, а й практично у всіх країнах, де живе українська діаспора. Присутність там української мови – це також важливий чинник формування ставлення тієї чи іншої країни до українців та України загалом. До меценатства долучаються також Фондація ім. Івана Багряного і Союз українок Америки. У США українці дізнаються про перебіг та результати конкурсу зі шпальт «Свободи», де керівники Ліги українських меценатів (М. Слабошпицький, В. Загорій) у своїх інтерв'ю проводять ідею, що Міжнародний мовний конкурс ім. П. Яцика – це не просто один з освітніх проєктів, це національний бренд, який голосно звучить всюди, де живуть українці, навіть якщо оголошено карантинні обмеження. Він безперечно має і підтримку з боку влади, що свідчить: у суспільстві є запит на

українську мову, українську ідею, є потужні національні сили, з якими потрібно рахуватися [Конкурс, 2020].

Конкурс ім. П. Яцика – це підтвердження того, що мова може стати підґрунтям для об'єднання українців у світі, а «українськості», яку так хотів бачити П. Яцик у земляках, збільшується. Українське лобі у світі твориться по-різному, і міжнародний мовний конкурс – один з них. Меценат зазначав: «Мусимо виховувати в юних ту україноцентричність, яка й стане основою для піднесення України в майбутньому. Починаємо з мови, а водночас маємо на увазі й українську історію, й українську ідею, щоб усе це в сумі дало українську волю, українське диво» [Чадюк, 2017, С. 15].

П. Яцик нагороджений Президентом України Л. Кучмою Почесною відзнакою за сприяння розвиткові української науки, освіти і культури [Нагородний лист, ЦДАВО, Ф. 5233. Оп. 2. Спр. 13-41, арк. 39], а у 2000 р. Ліга українських меценатів звернулася з Листом до Голови Адміністрації Президента Литвина В.М. з клопотанням нагородити мецената Орденом Ярослава Мудрого V ступеня, відзначаючи його щедрю і жертовну допомогу українським студіям в Інституті ім. Гаррімана при Колумбійському університеті, при Гарвардському університеті, видання «Енциклопедії Українознавства» тощо, і це незважаючи на фінансування міжнародного конкурсу з української мови [Лист Ліги, ЦДАВО, Ф. 5233. Оп. 2. Спр. 13-41, арк. 32-33]. Загалом П. Яцик у благодійність в ім'я України вклав понад 30 млн дол. Це клопотання підтримали Міністерство закордонних справ України, Державний комітет у справах національностей і міграції та Товариством «Україна-Світ». Як свідчить Службова записка заступника Голови Адміністрації Президента завідувачу відділу державних нагород, вищезгадане клопотання у 2001 р. було підтримано [Службова записка, ЦДАВО, Ф. 5233. Оп. 2. Спр. 13-41, арк. 34].

На думку І. Скосар, у 2022 році вивчення української мови стало трендом, а зацікавленість українською мовою почала зростати, особливо після повномасштабного вторгнення РФ, коли мільйони людей змушені були шукати притулок в інших країнах [Скосар, 2023, с. 4]. Інна Сопрончук з Херсона займається викладанням української мови іноземцям протягом майже семи років. Вона розробила підручник Master Ukrainian Cases і у 2020 році створила власну онлайншколу Speak Ukrainian. Разом із командою вона розробила три набори карток для вивчення 500 українських слів, картки із ідіомами та посібник із діалогами. Також вона запустила онлайн курси, додаток, записала подкасти та понад 800 відеоуроків на своєму YouTube-каналі та в Інстаграм, вважаючи, що «люди світу, вивчаючи українську мову, можуть доторкнутися до багатогранної української культури. ... Так, на жаль, бум на українську мову спричинила війна» [Скосар, 2023, с. 5]. Сьогодні Інна Сопрончук викладає українську мову в Оксфордському університеті та волонтерить. Упродовж 2022-2024 років ми є свідками зростаючого попиту на українознавчі студії у американських закладах освіти у різноманітних форматах.

Українська мова є не лише засобом спілкування, але й невід'ємною частиною культурного спадку. Збереження української мови в діаспорі сприяє передачі та збереженню культурних традицій, обрядів, та історії. Мова виступає як носій специфічного світогляду, унікальних вартостей та способу мислення, що відрізняють українців від інших національностей. Відомий громадський діяч у діаспорі США А. Лозинський вбачає небезпеку у тому, що навіть за океаном, роблячи дописи в газетах діаспори, відвідуючи українські кредитівки, українці, які в Україні розмовляли російською мовою, послуговуються нею і тут. Він наводить чимало прикладів із власного досвіду як у діаспорі, так і в Україні, називаючи суперечливості та невідповідності сучасної мовної ситуації. Російська мова – це не просто засіб комунікації, а зброя нашого окупанта. Той українець, який розмовляє російською мовою, служить нашому ворогові у його планах нас знищити [Лозинський, 2016, С. 7]. П. Часто зауважує, що «кожна нація зобов'язана самовисловитися», тобто має право говорити своєю мовою. Отож, гуманність стосовно російськомовних, бо ж Україну боронять і російськомовні, – це не аргумент [Часто П. Наша мова, 2017, С. 1].

Щороку Фонд ім. О. Гірника й Ліга українських меценатів присуджують спільну премію за значні успіхи в національно-патріотичному вихованні дітей та молоді, прищепленні їм патріотичного ставлення до української мови. Таких премій було присуджено понад 60. [Гнаткевич, 2020, с. 3].

У 2018 р. в часописі «Час і події» (Чикаго) опубліковано текст лекції українського вченого у галузі комунікативної лінгвістики і філософії мови, доктора філологічних наук, професора Львівського національного університету імені Івана Франка Флорія Бацевича «Духовна синергетика рідної мови», присвячена важливому питанню соціолінгвістики – рідній мові, її функціям, відмінностям від інших [Бацевич, 2018]. Оскільки цю лекцію було прочитано у 2014 р. в Києві у книгарні «Є», то завдяки цій розлогій публікації члени діаспори мали можливість долучитися до цього діалогу, обмінюючись враженнями та доповнюючи свої знання про багатогранність та значущість мови, що об'єднує нас як націю. Таке вивчення сприятиме не лише збереженню та розвитку української мови, а й поглибленню зв'язків між діаспорою та Україною, сприяючи взаєморозумінню та підтримці мовної та культурної спільноти.

Чимало для збереження української мови, у тому числі і представниками української діаспори, зробив С. Караванський – український мовознавець, поет, перекладач, журналіст, автор самвидаву, який ще у 1979 р. емігрував до США. Коли у 2016 р. правозахисника і політв'язня не стало, усі витрати, пов'язані із похованням на Українському меморіальному цвинтарі при Українській православної церкві св. Андрія Первозваного у Саут-Баунд-Бруці (Нью Джерсі) та встановленням пам'ятника, узяв на себе ЗУАДК. Саме ЗУАДК завжди допомагав у публікації творів С. Караванського: збірки поезій, словник українських синонімів тощо [Іщук-Пазуняк, 2017, С. 18]. Завдяки жертвам 29 добродіїв із США у 2017 р., вже після смерті вченого, вийшла його остання, одинадцята книга-заповіт, «Ідіотизми сталінської ярижки у

державній мові України», у передмові до якої автор написав: «Вилучаючи з мовного простору України питомі українські риси, антинародня влада хотіла прищепити населенню нехить до своєї рідної мови. І цього вона досягла. Затим що українські книжки написано не українською мовою, а сталінською ярижкою, вони перестали цікавити читачів» [Хмельковський, 2017, С. 33]. На думку Л. Хмельковського, сучасному читачеві, особливо середнього віку, читати книгу буде нелегко, бо стереотипи міцно увійшли у наше життя, тож звичаї долати важко. Але це робити необхідно. Читачеві часом доведеться звикати й до лексики колишнього політв'язня, водночас у книзі є багато назв і частин мови, які вживають закордонні українці, але значно менше – громадяни самої України [Хмельковський, 2017, С. 33]. У книзі багато практичних порад, а також пропозицій щодо підготовки фахових редакторів у ЗВО.

Завдяки зусиллям Фундації ім. Івана Багряного у 2017 р. відбулась презентація збірника «Мовний всесвіт Івана Багряного», що засвідчив розмаїття проблематики лінгвістичного опису текстів письменника, дослідження творчості якого зазвичай здійснювалося літературознавцями чи критиками [Ткач, 2017, С. 15].

На відзначенні Дня рідної мови в ООН професор Юрій Шевчук, викладач української мови в Колумбійському університеті, член Американської асоціації славістичних досліджень, акцентував на важливості вироблення реальної, не декларативної, стратегії стосовно виведення української мови зі статусу другорядної в титульну. Учений відзначив, що «в українського уряду й досі немає публічно сформульованої мовної політики, закріпленої в законі, який захищав би, розвивав і активно просував українську мову, без і поза якою легітимність мови і виживання українського суверенітету все ще є серйозною проблемою. Необхідність такої політики яскраво продемонструвала анексія Криму і війна на Сході» [Бурмака, 2018].

У Музеї книги і друкарства України в 2021 р. відбулася презентація книги Василя Чебаника «Графіка української мови», яка надрукована трьома мовами – українською, англійською та китайською з використанням шрифтової гарнітури «Рутенія», розробленої Василем Чебаником. Книга, в якій представлено зразки нових шрифтів та наведені приклади їх використання у різних сферах друкарської справи, стала підсумком роботи художника та волонтерів громадської ініціативи #інфоВАРТА у рамках проєкту з ідентичною назвою «Графіка української мови», започаткованого 20 років тому. Під час презентації заступник директора музею Дмитро Палій підкреслив: «Абетка, яку розробив Василь Чебаник – це державницька справа, це ще одна ознака, яка буде вирізняти Україну з поміж інших країн світу!» [Лук'янчук, 2021, С. 5]. І тут до слова потрібно згадати, що наріжним каменем нового українського мовознавства, попри опір та складність наукової методології, стане книга професора Колумбійського університету Юрія Шевельова *Historical Phonology of the Ukrainian Language*, де «професійно заперечено «общеруську» схему історичного і мовного минулого» [Стех, 2017, С. 9].

Відтак, вивчення та використання української мови в діаспорі стає важливим елементом підтримки української ідентичності, особливо серед молодого покоління. Редактор Петро Часто в статті «Що чекає нас і нашу мову?» ще у 2018 р. порушив питання щодо стану української мови у середовищі української діаспори США. «Знання англійської мови вважається в такій мірі престижним, що вживання англіцизмів, впадат і не впадат, є мовби ознакою доброго тону, моди, створює ілюзію унікальності. Не встигла наша рідна мова в незалежній Україні очиститися від панівних русизмів і советизмів, як її самотність опинилася під новою загрозою, й це стосується не лише єдності і цілості літературної мови, але в цілому культурних традицій, духовного життя загалом» [Часто П. Що чекає нас, 2018, с. 1]. А у тому ж числі «Свободи» Михайло Басараб в статті про позачергові вибори вжив надмірну кількість англосуржиків, позичаючи з англійської мови слова, відповідники яких є в українській мові [Басараб, 2018, С. 3]. Д-р Богдан Слабий з Брувера (Мейн) убачає в недбалості українців засилля англіцизмів і витіснення ними питомих, чому також сприяв «Великий тлумачний словник сучасної української мови», до якого МОН України дозволило включити англійські слова, які мають чіткі відповідники в українській. Науковець висловлює припущення, що цей процес може бути ознакою державної немочі, бо так українці «ніби оминають «простацьке» почуття сорому за свою мову» [Слабий, 2019, С. 7].

Однак у США часто можна почути, що завдяки українцям поза межами України вдалося зберегти українську мову чистою, не зіпсованою радянськими мовними рудиментами. Для лінгвістів українська мова у середовищі діаспори США – це щось на кшталт динозавра, який промовисто розповідає про те, якою була мова, скажімо, 100 років тому, – давно минулий час, якого немає в сучасній українській мові, двоїна поруч з множиною та одністю і т. ін. То чи вся українська мова, якою розмовляють за океаном, є таким цінним історичним зразком? Очевидно, що ні. Ми забуваємо про те, що чим діаспора далі і довше територіально від материкової України, тим більше шансів, що вона буде більш герметичною, і ми матимемо тільки законсервований зразок української мови, тієї, якою вона була на момент переривання зв'язку. Українська мова, як би її не плекали і не оберігали у новому середовищі, буде видозмінюватися й асимілюватись, особливо у середовищі молоді. І тут Марта Госовська говорить про сильний вплив англійської мови у середовищі української діаспори, де переважають англійські корені, українські суфікси, префікси і закінчення тощо. Перекладачка і літературознавиця наголошує, що така «збірна солянка» не тільки може розсмішити, на жаль, вона ще й створює ілюзію знання української мови [Госовська, 2020, С. 5]. Лише завдяки швидкому і легкому доступу до соцмереж та медіа-ресурсів сьогодні українська мова у середовищі діаспори поступово розгерметизовується. Тобто нормативна форма української мови повинна бути максимально чіткою, функціональною та універсальною, орієнтована не на «повернення до витоків», а на відповідність реаліям сьогодення.

Ця стаття М. Госовської викликала, природно, шалений резонанс, як несхвалення, так і обговорення мовних питань серед представників української громади у США. Громадська діячка А. Легка-Герець говорить про приниження «діаспорної» мови та відзначає, що подібного висловлювання можна було сподіватися лише від росіян або малоросів, які і в США говорять «на руском язикє» [Легка-Герець, 2020, С. 7]. З. Савчинська-Рудик відзначає через наведення чималої кількості прикладів мовні проблеми в самій Україні (багато русизмів), а тому не вважає, що хтось мав би вказувати діаспорі у США, яка до сьогодні зберегла чистоту української мови [Савчинська-Рудик, 2020, С.7]. Погоджуємось із тим, що М. Госовська не зовсім коректно вживає терміни, а також із тим, що не можна оминати той обсяг творчості української інтелігенції, яка волею долі опинилася на еміграції, бо саме на цій літературі виховувалися нові покоління. Пресовий референт СУМ-США Лев Іваськів згадує дитячий журнал «Веселка» (видання «Свободи», 1954-1995), який був джерелом національної свідомості для трьох поколінь української молоді, а також те, що молодіжні організації також видавали свої журнали, були підручники з мови у школах українознавства. Повоєнна еміграція робила все можливе, щоб зберегти українську мову від того московського бруду, який заливав її в самій Україні, і не останню роль у цьому відігравав «Правописний словник» Григорія Голоскевича (1929), що став «мовною Біблією» для видавців, педагогів, громадських діячів у діаспорі аж до прояснення мовної ситуації в самій материковій Україні [Іваськів, 2020, С.7]. За сприяння громадського діяча української діаспори у США, члена уряду Української Народної Республіки в екзилі М. Гереця, департамент штату Нью-Йорк визнав українську мову в числі інших сучасних мов, за знання яких учні дістають кредити, що допомагають студентам при вступі до університетів. Ця програма діє й сьогодні. Потрібно віддати належне й доктору філологічних наук, академіку, члену Національної комісії України з питань правопису О. Пономаріву, який практично у кожному номері газети «Свобода» дає відповіді на запитання читачів, відзначаючи, що «для того, щоб по всій Україні відродити українську мову, нам треба агресивно її захищати. Не боюся цього слова, бо з нас її вибивали сторіччями агресивно. А ми тепер чогось боїмося, щоб нам чимось не дорікнули» [Щоб по всій Україні, 2016].

Проте А. Лозинський, вказуючи, що в Україні за час війни значно покращився стан користування українською мовою, із сумом визнає, що ця українізація не дійшла до діаспори, або принаймні до тих кіл, до організацій, до яких він належить чи співпрацює. А наданий ним перелік серйозних, справді засадничих у плані збереження українцями своєї ідентичності об'єднань вражає – СУМ, НТШ, УККА, Фундація УВУ, Український інститут Америки, товариства правників чи лікарів. І всюди переважає англійська, як у середовищі молоді, так і, на жаль, старшого покоління. Громадський діяч зауважує, що якщо приміром киянин перед американськими чи світовими журналістами виступає англійською мовою – це не вказівка позбутися рідної мови у діаспорі. Ця війна – попри тяжкі випробування – повинна бути відродженням нашого

народу також і за океаном, і в цьому важливу роль має відіграти рідна мова [Лозинський, Українізація, 2022, С. 4].

Як засвідчує проведений аналіз, події російської агресії визначили новий етап консолідації зв'язків діаспори з українцями, насамперед, через активізацію українознавчих студії. Поряд із політичною, економічною допомогою, мовна політика української діаспори США, популяризація українознавчих знань формує вагоме підґрунтя в інформаційній підтримці Української держави. Підсумовуючи, зазначимо, що збереження української мови в діаспорі – це не лише завдання для окремої спільноти, але й важлива ланка в зміцненні ідентичності українців як нації. Через збереження та розвиток мови, українці діаспори продовжують свою історичну місію – бути не лише представниками України у світі, але й живими «хранителями» української культури та традицій. Функціонування українських шкіл, організація мовних курсів з вивчення української мови онлайн, підтримка наукових осередків та проектів на українську тематику а також встановлення зв'язків із українськими інституціями є важливими складовими у здобутті перемоги на інформаційному фронті, у протидії російській інформаційній та культурній агресії. Вагомою також є роль діаспори у ліквідації російських та радянських колоніальних назв, псевдонаукових теорій тощо. У світовому демократичному суспільстві є запит на українську мову, українську культуру, що служить об'єднуючим фактором національних сил і потребує розвитку та зміцнення в умовах російської війни проти України.

Література

1. Аналітичний огляд: становище української мови у 2019 році. *Свобода*. 2019. № 46. С. 1, 10.
2. Балюк Н. Нова влада знову розігруватиме «мовну карту»? *Свобода*. 2019. № 31. С. 3; Любич О. Мова й свобода України. *Свобода*. 2022. № 29. С. 16.
3. Басараб М. Позачергові вибори в Україні? *Свобода*. 2018. №10. С. 3, 15.
4. Бацевич Ф. Духовна синергетика рідної мови. *Час і події*. 2018. №27-30.
5. Боднарук В. Визначені стипендіяти Товариства української мови. *Свобода*. 2015. №7. С. 7; Боднарук В. Вручено стипендії ТУМ-США. *Свобода*. 2018. №32. С. 15; Боднарук В. Стипендіяти ТУМ в Острозькій академії. *Свобода*. 2022. №8. С. 13; Боднарук В. Стипендіяти ТУМ подякували за допомогу. *Свобода*. 2016. №8. С. 8.
6. Боднарук В. Допомога у збереженні рідної мови. *Свобода*. 2022. №47. С. 10-11; Боднарук В. Невтомна праця просвітян України. *Свобода*. 2020. №45. С. 7.
7. Боднарук В. Літературні вечори на Фльориді. *Свобода*. 2020. № 46. С. 7; Боднарук В. Шляхетний жест громади Норт-Порт. *Час і події*. 2022. №2. 12 січня.

8. Боднарук В. ТУМ допомагає «Просвіті». *Свобода*. 2016. №3. С. 7; Боднарук В. «Просвіта» продовжує діяльність в Україні. *Свобода*. 2017. № 15. С. 7.
9. Бурмака Н. Міжнародний день рідної мови 2018: Святування державності. URL: <https://nadiya-burmaka.com/mizhnarodnij-den-ridnoyi-movi-2018-svyatkuvannya-derzhavnosti.html>
10. Верховна рада хвалила у першому читанні законопроект про українську мову. *Свобода*. 2018. № 41. С. 2, 17; Венжик К. Ще трохи про мовний закон. *Свобода*. 2019. №31. С. 7, 12; Закон, який змусить знати українську мову. *Свобода*. 2019. № 10. С. 3, 18; Княжицький М. Закон про мову: факти замість домислів. *Свобода*. 2019. № 21. С. 7, 14; Новий закон про мову в цифрах. *Свобода*. 2019. № 18. С. 3; Рибчинський Є. Чому я голосував за мовний закон. *Свобода*. 2018. № 41. С. 2, 19; Розумний М. Закон є. Чи буде мова? *Свобода*. 2019. № 21. С. 7, 14; «Україна – не Швейцарія, вона має бути державою з однією державною мовою»: [інтерв'ю з перекладачем і українознавцем Сергієм Саржевським]; інтерв'ю вів Микола Княжицький. *Час і події*. 2019. № 12. 21 березня.
11. Гнаткевич Ю. Мовна деколонізація України: чи спалив би себе Олекса Грник сьогодні? *Свобода*. 2020. № 3. С. 2-3.
12. Гонський В. Ще раз про мову, патріотизм і ментальну війну. *Свобода*. 2016. №8. С. 3-4; Романчук О. Мова і державотворення. *Свобода*. 2021. № 24. С. 3, 7.
13. Гововська М. Про мову української діаспори. *Свобода*. 2020. №5. С. 5, 14.
14. Дацюк С. Промова про мову. *Свобода*. 2018. №38. С. 5.
15. Запропоноване законодавство підриває статус української мови. *Свобода*. 2020. №30. С. 4; Лук'янчук Г. Битва за статус української мови триває. *Свобода*. 2020. №29. С. 1; Україно, не поступайся мовою! *Свобода*. 2020. №48. С. 6; Чолій Є. Щодо державної мови України. *Свобода*. 2020. №31. С. 7.
16. Іваськів Л. Мова батьків наших. *Свобода*. 2020. №8. С. 7, 10.
17. Іщук-Пазуняк Н. Пам'яті Святослава і Ніни Караванських. *Свобода*. 2017. №7. С. 18; Степовичка Л. Святослав Караванський жив для України. *Свобода*. 2017. №7. С. 18.
18. «Конкурс української мови живе і житиме»: [інтерв'ю з професором Володимиром Загорієм]; інтерв'ю вела Світлана Короненко. *Свобода*. 2020. № 34. С. 10, 20; Короненко С. Меценати виконують свій обов'язок: Міжнародний конкурс з української мови. *Свобода*. 2020. № 43. С. 3; «Мовний конкурс імені Яцика – житиме!»: [інтерв'ю з професором Володимиром Загорієм]; інтерв'ю вела Анна Фастівська. *Свобода*. 2022. № 4. С. 9, 17; Рідна мова – турбота всього світового українства. *Свобода*. 2021. № 22. С. 7.
19. Коновал О. В обороні української мови. *Свобода*. 2015. №6. С. 16.

20. Ладика І. Нова редакція Українського правопису: що зміниться, коли і чому. *Час і події*. 2018. № 37. 13 вересня; Суд виступив проти українського правопису. *Свобода*. 2021. №6. С. 1, 6.
21. Легка-Герець А. Якою мовою нам говорити? *Свобода*. 2020. №11. С. 7.
22. Лист Ліги українських меценатів до Голови Адміністрації Президента Литвина В.М.ЦДАВО України. Ф. 5233. Оп. 2. Спр. 13-41. Арк. 32-44; Лук'янчук Г. До 100-річчя українського мецената Петра Яцика. *Свобода*. 2021. № 29. С. 6-7.
23. Лозинський А. Наш мовний сюрреалізм. *Свобода*. 2016. №12. С. 7; Лозинський А. «Традиційні» мовні реалії. *Свобода*. 2016. №7. С. 7.
24. Лозинський А. Українізація не доходить до діаспори. *Свобода*. 2022. №21. С. 4.
25. Лук'янчук Г. Книга Василя Чебанника «Графіка української мови». *Свобода*. 2021. № 51. С. 5.
26. Марусик Т. Новий мовний указ: розчарування декларативністю. *Свобода*. 2018. №29. С. 5, 18.
27. Мова – це державотворча основа, основа безпеки української нації. *Свобода*. 2020. №30. С. 4.
28. Нагородний лист. ЦДАВО України. Ф. 5233. Оп. 2. Спр. 13-41. Арк. 32-44.
29. Петровець О. Сім мітів про «репресивний» мовний законопроект. *Свобода*. 2019. № 11. С. 3, 17.
30. Про український правопис. *Свобода*. 2021. №32. С. 7.
31. Радіонов В. Квітуче лжемовознавство. *Свобода*. 2022. №38. С. 7, 17; Радіонов В. Обожнювачі нового правопису – зазвичай недоучки. *Свобода*. 2020. №21. С. 7.
32. Савчинська-Рудик З. Ще про українську мову. *Свобода*. 2020. №17. С. 7.
33. Скосар І. Попелюшка з Херсону, яка стала амбасадор кою української мови в Оксфорді. *Українське слово*. 2023. №32. С. 4-5.
34. Слабий Б. Берегти красу української мови. *Свобода*. 2019. № 20. С. 7.
35. Службова записка заступника Голови Адміністрації Президента завідувачу відділу державних нагород. *ЦДАВО України*. Ф. 5233. Оп. 2. Спр. 13-41. Арк. 32-44.
36. Стех М.Р. Мовна концепція Шевельова таки стане нарижним каменем нового українського мовознавства. *Час і події*. 2017. № 10. 09 березня.
37. СФУЖО заснувала стипендію для вивчення української мови імені Анни Кісіль. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3221989-sfuzo-ogolosila-prijom-zaavok-na-zdobutta-stipendii-dla-vivcenna-ukrainskoi-movi.html>
38. Ткач К. Мовосвіт письменника. *Свобода*. 2017. №13. С. 15.
39. Українець О. Правопис: плюси, мінуси та важливі моменти. *Свобода*. 2020. №21. С. 7, 13.

40. «Українці повинні більше шанувати свою мову і культуру»: [інтерв'ю з професором Міхаелем Мозером]; інтерв'ю вела Марія Щур. *Свобода*. 2018. № 29. С. 5-6.
41. У телерадіоетері має бути державна мова. *Свобода*. 2017. №12. С. 6.
42. Хмельковський Л. Святослав Караванський пояснює мовні «ідіотизми». *Свобода*. 2017. №14. С. 33.
43. Хто боїться мовного закону? *Свобода*. 2020. №26-27. С. 6.
44. Чадюк М. Конкурс ім. Петра Яцика житиме. *Свобода*. 2017. №31. С. 15.
45. Часто П. Наша мова, наша правда. *Свобода*. 2017. №18. С. 1, 13.
46. Часто П. Що чекає нас і нашу мову. *Свобода*. 2018. №10. С. 1, 18.
47. Швець В. Рідна мова сильніша, ніж ворожі танки. *Свобода*. 2016. №10. С. 4.
48. «Щоб по всій Україні відродити українську мову, нам треба агресивно її захищати»: [інтерв'ю з професором Олександром Пономарівим]. *Час і події*. 2016. № 18. 05 травня.
49. Як українці в Америці організовують для своїх дітей вивчення мови. URL: <https://www.holosameryky.com/a/ukrainsky-onlain-schkoly-ssha/5774451.html>

References

1. Analıtychnyj ohliad: stanovysche ukrains'koi movy u 2019 rotsi. *Svoboda*. 2019. № 46. S. 1, 10. (in Ukrainian)
2. Baliuk N. Nova vlada znovu rozihruvatyme «movnu kartu»? *Svoboda*. 2019. № 31. S. 3; Liubchych O. Mova j svoboda Ukrainy. *Svoboda*. 2022. № 29. S. 16. (in Ukrainian)
3. Basarab M. Pozacherhovi vybory v Ukraini? *Svoboda*. 2018. №10. S. 3, 15.
4. Batsevych F. Dukhovna synerhetyka ridnoi movy. *Chas i podii*. 2018. №27-30.
5. Bodnaruk V. Vyznacheni stypendiiaty Tovarystva ukrains'koi movy. *Svoboda*. 2015. №7. S. 7; Bodnaruk V. Vrucheno stypendii TUM-SShA. *Svoboda*. 2018. №32. S. 15; Bodnaruk V. Stypendiiaty TUM v Ostroz'kij akademii. *Svoboda*. 2022. №8. S. 13; Bodnaruk V. Stypendiiaty TUM podiakuvaly za dopomohu. *Svoboda*. 2016. №8. S. 8. (in Ukrainian)
6. Bodnaruk V. Dopomoha u zberezhenni ridnoi movy. *Svoboda*. 2022. №47. S. 10-11; Bodnaruk V. Nevtomna pratsia prosvitian Ukrainy. *Svoboda*. 2020. №45. S. 7. (in Ukrainian)
7. Bodnaruk V. Literaturni vechory na Fl'orydi. *Svoboda*. 2020. № 46. S. 7; Bodnaruk V. Shliakhetnyj zhest hromady Nort-Port. *Chas i podii*. 2022. №2. 12 sichnia. (in Ukrainian)
8. Bodnaruk V. TUM dopomahaie «Prosviti». *Svoboda*. 2016. №3. S. 7; Bodnaruk V. «Prosvita» prodovzhuie diial'nist' v Ukraini. *Svoboda*. 2017. № 15. S. 7. (in Ukrainian)
9. Burmaka N. Mizhnarodnyj den' ridnoi movy 2018: Sviatkuvannia derzhavnosti. URL: <https://nadiya-burmaka.com/mizhnarodnij-den-ridnoyi-movi-2018-svyatkuvannya-derzhavnosti.html> (in Ukrainian)

10. Verkhovna rada khvalyla u pershomu chytanni zakonoproiekt pro ukrains'ku movu. *Svoboda*. 2018. № 41. S. 2, 17; Venzhyk K. Sche trokhy pro movnyj zakon. *Svoboda*. 2019. № 31. S. 7, 12; Zakon, iakyj zmusyť znaty ukrains'ku movu. *Svoboda*. 2019. № 10. S. 3, 18; Kniazhyts'kyj M. Zakon pro movu: fakty zamість domysliv. *Svoboda*. 2019. № 21. S. 7, 14; Novyj zakon pro movu v tsyfrakh. *Svoboda*. 2019. № 18. S. 3; Rybchyns'kyj Ye. Chomu ia holosuvav za movnyj zakon. *Svoboda*. 2018. № 41. S. 2, 19; Rozumnyj M. Zakon ie. Chy bude mova? *Svoboda*. 2019. № 21. S. 7, 14; «Ukraina – ne Shvejtsariia, vona maie buty derzhavoiu z odniieiu derzhavnoiou movoiu»: [interv'iu z perekladachem i ukrainoznavtsem Serhiiem Sarzhevs'kym]; interv'iu viv Mykola Kniazhyts'kyj. Chas i podii. 2019. № 12. 21 bereznia. (in Ukrainian)
11. Hnatkevych Yu. Movna dekolonizatsiia Ukrainy: chy spalyv by sebe Oleksa Hirnyk s'ohodni? *Svoboda*. 2020. № 3. S. 2-3. (in Ukrainian)
12. Hons'kyj V. Sche raz pro movu, patriotyzm i mental'nu vijnu. *Svoboda*. 2016. №8. S. 3-4; Romanchuk O. Mova i derzhavotvorennia. *Svoboda*. 2021. № 24. S. 3, 7. (in Ukrainian)
13. Hosovs'ka M. Pro movu ukrains'koi diaspory. *Svoboda*. 2020. №5. S. 5, 14. (in Ukrainian)
14. Datsiuk S. Promova pro movu. *Svoboda*. 2018. №38. S. 5. (in Ukrainian)
15. Zaproponovane zakonodavstvo pidryvaie status ukrains'koi movy. *Svoboda*. 2020. №30. S. 4; Luk'ianchuk H. Bytva za status ukrains'koi movy tryvaie. *Svoboda*. 2020. №29. S. 1; Ukraino, ne postupajsia movoiu! *Svoboda*. 2020. №48. S. 6; Cholij Ye. Schodo derzhavnoi movy Ukrainy. *Svoboda*. 2020. №31. S. 7. (in Ukrainian)
16. Ivas'kiv L. Mova bat'kiv nashykh. *Svoboda*. 2020. №8. S. 7, 10. (in Ukrainian)
17. Ischuk-Pazuniak N. Pam'iaty Sviatoslava i Niny Karavans'kykh. *Svoboda*. 2017. №7. S. 18; Stepovychka L. Sviatoslav Karavans'kyj zhyv dlia Ukrainy. *Svoboda*. 2017. №7. S. 18. (in Ukrainian)
18. «Konkurs ukrains'koi movy zhyve i zhytyme»: [interv'iu z profesorom Volodymyrom Zahoriem]; interv'iu vela Svitlana Koronenko. *Svoboda*. 2020. № 34. S. 10, 20; Koronenko S. Metsenaty vykonuiť svij obov'iazok: Mizhnarodnyj konkurs z ukrains'koi movy. *Svoboda*. 2020. № 43. S. 3; «Movnyj konkurs imeni Yatsyka – zhytyme!»: [interv'iu z profesorom Volodymyrom Zahoriem]; interv'iu vela Anna Fastivs'ka. *Svoboda*. 2022. № 4. S. 9, 17; Ridna mova – turbota vs'oho svitovoho ukrainstva. *Svoboda*. 2021. № 22. S. 7. (in Ukrainian)
19. Konoval O. V oboroni ukrains'koi movy. *Svoboda*. 2015. №6. S. 16. (in Ukrainian)
20. Ladyka I. Nova redaktsiia Ukrains'koho pravopysu: scho zminyťsia, koly i chomu. Chas i podii. 2018. № 37. 13 veresnia; Sud vystupyv proty ukrains'koho pravopysu. *Svoboda*. 2021. №6. S. 1, 6. (in Ukrainian)

21. Lehka-Herets A. Yakoiu movoiu nam hovoryty? *Svoboda*. 2020. №11. S. 7. (in Ukrainian)
22. Lyst Lihy ukrains'kykh metsenativ do Holovy Administratsii Prezydenta Lytvyna V.M.TsDAVO Ukrainy. F. 5233. Op. 2. Spr. 13-41. Ark. 32-44; Luk'ianchuk H. Do 100-richchia ukrains'koho metsenata Petra Yatsyka. *Svoboda*. 2021. № 29. S. 6-7. (in Ukrainian)
23. Lozyn'skyj A. Nash movnyj surrealizm. *Svoboda*. 2016. №12. S. 7; Lozyn'skyj A. «Tradytsijni» movni realii. *Svoboda*. 2016. №7. S. 7. (in Ukrainian)
24. Lozyn'skyj A. Ukrainizatsiia ne dokhodyt' do diaspory. *Svoboda*. 2022. №21. S. 4. (in Ukrainian)
25. Luk'ianchuk H. Knyha Vasylia Chebanyka «Hrafika ukrains'koi movy». *Svoboda*. 2021. № 51. S. 5. (in Ukrainian)
26. Marusyk T. Novyj movnyj ukaz: rozcharuvannia deklaratyvnistiu. *Svoboda*. 2018. №29. S. 5, 18. (in Ukrainian)
27. Mova – tse derzhavotvorcha osnova, osnova bezpeky ukrains'koi natsii. *Svoboda*. 2020. №30. S. 4. (in Ukrainian)
28. Nahorodnyj lyst. TsDAVO Ukrainy. F. 5233. Op. 2. Spr. 13-41. Ark. 32-44.
29. Petrovets' O. Sim mitiv pro «represyvnij» movnyj zakonoproiekt. *Svoboda*. 2019. № 11. S. 3, 17. (in Ukrainian)
30. Pro ukrains'kyj pravopys. *Svoboda*. 2021. №32. S. 7.
31. Radionov V. Kvituche lzhemovoznavstvo. *Svoboda*. 2022. №38. S. 7, 17; Radionov V. Obozhniuvachi novoho pravopysu – zazvyčaj nedouchky. *Svoboda*. 2020. №21. S. 7. (in Ukrainian)
32. Savchyn'ska-Rudyk Z. Sche pro ukrains'ku movu. *Svoboda*. 2020. №17. S. 7.
33. Skosar I. Popeliushka z Khersonu, iaka stala ambasador koiu ukrains'koi movy v Oksfordi. *Ukrains'ke slovo*. 2023. №32. S. 4-5. (in Ukrainian)
34. Slabyj B. Berehty krasu ukrains'koi movy. *Svoboda*. 2019. № 20. S. 7.
35. Sluzhbova zapyska zastupnyka Holovy Administratsii Prezydenta zaviduvachu viddilu derzhavnykh nahorod. TsDAVO Ukrainy. F. 5233. Op. 2. Spr. 13-41. Ark. 32-44. (in Ukrainian)
36. Stekh M.R. Movna kontseptsiiia Shevel'ova taky stane narizhnym kamenem novoho ukrains'koho movoznavstva. *Chas i podii*. 2017. № 10. 09 bereznia.
37. SFUZhO zasnuvala stypendiiu dlia vyvchennia ukrains'koi movy imeni Anny Kisil. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3221989-sfuzo-ogolosila-prijom-zaavok-na-zdobutta-stipendii-dla-vivcenna-ukrainskoi-movi.html> (in Ukrainian)
38. Tkach K. Movosvit pys'mennyka. *Svoboda*. 2017. №13. S. 15. (in Ukrainian)
39. Ukrainets' O. Pravopys: pliusy, minusy ta vazhlyvi momenty. *Svoboda*. 2020. №21. S. 7, 13. (in Ukrainian)
40. «Ukrainci povynni bil'she shanuvaty svoiu movu i kul'turu»: [interv'iu z profesorom Mikhaelem Mozerom]; interv'iu vela Mariia Schur. *Svoboda*. 2018. № 29. S. 5-6. (in Ukrainian)

41. U teleradioeteri maie buty derzhavna mova. *Svoboda*. 2017. №12. S. 6. (in Ukrainian)
42. Khmel'kovs'kyj L. Sviatoslav Karavans'kyj poiasniuie movni «idiotyzmy». *Svoboda*. 2017. №14. S. 33. (in Ukrainian)
43. Khto boit'sia movnoho zakonu? *Svoboda*. 2020. №26-27. S. 6. (in Ukrainian)
44. Chadiuk M. Konkurs im. Petra Yatsyka zhytyme. *Svoboda*. 2017. №31. S. 15. (in Ukrainian)
45. Chasto P. Nasha mova, nasha pravda. *Svoboda*. 2017. №18. S. 1, 13. (in Ukrainian)
46. Chasto P. Scho chekaie nas i nashu movu. *Svoboda*. 2018. №10. S. 1, 18. (in Ukrainian)
47. Shvets' V. Ridna mova syl'nisha, nizh vorozhi tanky. *Svoboda*. 2016. №10. S. 4. (in Ukrainian)
48. «Schob po vsij Ukraini vidrodyty ukrains'ku movu, nam treba ahresyvno ii zakhyschaty»: [interv'iu z profesorom Oleksandrom Ponomarivym]. Chas i podii. 2016. № 18. 05 travnia. (in Ukrainian)
49. Yak ukraintsi v Amerytsi orhanizovuiut' dlia svoikh ditej vyvchennia movy. URL: <https://www.holosameryky.com/a/ukrainsky-onlain-schkoly-ssha/5774451.html> (in Ukrainian)